



# BIULETYN

Centrum Badawczo-Edukacyjnego  
Konserwacji Zabytków PWSZ w Nysie

[www.centrumkonserwacji.pl](http://www.centrumkonserwacji.pl)

grudzień 2012

nr 7

*Szanowni Czytelnicy!*

*W najnowszym wydaniu Biuletynu przedstawiamy Państwu wybrane zagadnienia z bieżącej działalności Centrum.*

*W szczególności prezentujemy międzynarodowy projekt DECORUM mający na celu ochronę i promocję malarstwa ściennego jako ważnego elementu dziedzictwa kulturowego, a także badania kamienic z paczkowskiej starówki - nowego pomnika historii na mapie Opolszczyzny.*

*Zapraszamy do lektury!*

W numerze:

## **Z życia Centrum**

PWSZ w Nysie w ELIA.....	str.1
O projekcie DECORUM.....	str.1
Analiza chemiczna w ochronie zabytków .....	str.2
Badania kamienic w Paczkowie.....	str.2
<b>Konserwacja zabytków w Polsce</b>	
Wiadomości zebrane na podstawie wybranych serwisów internetowych.....	str.3
<b>Słowniczek konserwatora.....</b>	str.4
<b>Konserwatorskie zdjęcie miesiąca.....</b>	str.4

## **Z życia Centrum**

### **PWSZ w Nysie w ELIA**

Dzięki trwającej już ponad 4 lata współpracy w ramach projektu RESELTAM, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie została zaproszona do międzynarodowego stowarzyszenia ELIA. Zrzeszającego instytucje zajmujące się promowaniem, szeroko pojętej sztuki.

ELIA - Liga Europejskich Instytutów Sztuki to niezależne stowarzyszenie, którego członkami jest ok. 350 wydziałów szkół wyższych z 45 krajów. Stowarzyszenie to powstało w 1990 roku, a jego działalność dotyczy wszystkich kierunków sztuki, począwszy od architektury, tańca, wzornictwa, sztuk pięknych, sztuk medialnych, muzyki, kończąc na teatrze. Członkowie ELIA tworzą unikalną w swej strukturze organizację, która tworzy możliwość dialogu między twórcami, nauczycielami, wykładowcami, kadrą zarządzającą i decydentami oraz ponad 250 tysiącami studentów.

Główne cele ELIA:

- wzmocnienie pozycji i wpływów na edukację artystyczną na każdym poziomie nauczania, tak w skali regionalnej, narodowej oraz europejskiej,
- promocja wartości edukacji artystycznej w Europejskim Stowarzyszeniu Wiedzy i Kreatywności,
- promocja sztuki jako jednego z głównych aspektów rozwoju kulturalnego i ekonomicznego,
- promocja różnorodności kulturowej poprzez tworzenie

dialogu między kulturą europejską a innymi kulturami, - wspieranie tworzenia i utrzymywania odpowiednich warunków społecznych i politycznych dla swobodnego rozwoju edukacji w sztuce i specyficznych potrzeb kształcenia w sztuce i produkcji artystycznej.

### **O projekcie DECORUM**

Z dniem 1 października 2012 r. PWSZ w Nysie przystąpiła do partnerskiego projektu DECORUM, który stworzony i opracowany został przez francuską Ecole d'Avignon. Projekt współfinansowany jest z programu Kultura 2007-2013 oraz z zasobów własnych regionu Provence-Alpes-Cote d'Azur.

W ramach projektu DECORUM opracowana zostanie metodologia spisu malowideł ściennych w architekturze domowej, w krajach, które przystąpiły do projektu. Projektodawca zwraca uwagę, iż malowidła ścienne występujące w zamkach, pałacach czy rezydencjach prywatnych stanowią niedocenione dziedzictwo kulturowe nie tylko na poziomie narodowym, ale też europejskim.

Zasób wiedzy na temat tych dzieł, źródła dokumentacyjne, historyczne i techniczne byłyby tymczasem nieocenioną wartością dla malarzy czy konserwatorów dzieł sztuki.

Ponadto, powstanie baza danych, dostępna dla osób profesjonalnie zajmujących się sztuką w tym konserwacją zabytków w ramach specjalnie opracowanej strony

internetowej, która stworzy możliwość skonfrontowania stosowanych stylów i technik, jak również rozpowszechnienia ich na poziomie europejskim.

Opracowana zostanie również ilustrowana publikacja przeznaczona dla specjalistów i innych osób zainteresowanych, która ukáže dzieła dotychczas ukryte, podniesie w ten sposób nie tylko ich wartość, ale również wartość zawodu konserwatora zabytków czy wręcz rolę historii.

Zastosowanie się do wskazówek, wypracowanych w ramach projektu ma zachęcić właścicieli zamków, pałaców czy rezydencji prywatnych, w których występują cenne malowidła ścienne do zachowania tego dziedzictwa a także do rozpowszechniania go choćby poprzez otwarcie drzwi w swoich obiektach podczas Europejskich Dni Dziedzictwa.

Projekt ma charakter eksperymentalny, a opracowane produkty i rezultaty w przyszłości będą mogły posłużyć, jako punkt odniesienia w inwentaryzacji, niejednokrotnie chylących się ku upadkowi, malowideł.

Na pierwszym spotkaniu partnerskim, które odbyło się w dniach 19.11-20.11.2012 w Awinionie ustalono harmonogram projektu, który, oprócz opracowania eksperymentalnej bazy danych historycznych malowideł ściennych znajdujących się w obiektach stanowiących własność prywatną, zakłada organizację trzech spotkań roboczych, z których jedno odbędzie się w murach CBEKZ PWSZ w Nysie we wrześniu 2013 roku.

## Analiza chemiczna w ochronie zabytków

W dniach 6-7 grudnia 2012 r. w Warszawie odbyła się XII konferencja "Analiza chemiczna w ochronie zabytków", organizowana przez Wydział Chemii Uniwersytetu Warszawskiego, Zespół Analizy Spektralnej Komitetu Chemii Analitycznej PAN, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie oraz Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Oddział Warszawa.

To coroczne spotkanie stanowi swego rodzaju forum wymiany informacji między przedstawicielami nauk ścisłych oraz humanistycznych zajmujących się ochroną zabytków. Uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchać wielu interesujących prelekcji na temat wykorzystania najnowszych metod badawczych zarówno w archeologii, jak i konserwacji zabytków. Szczególnie podkreślano konieczność interdyscyplinarnego podejścia do materii zabytkowej. Dużo emocji wywołała również dyskusja na temat, czy możliwe jest dokładne zbadanie obiektu wyłącznie metodami nieinwazyjnymi, czyli bez pobierania próbek.

W tegorocznej edycji Konferencji aktywny udział wzięło także Centrum Badawczo-Edukacyjne Konserwacji Zabytków przy PWSZ w Nysie prezentując plakat pt.: "Katalogi farb i pigmentów jako źródło danych o pigmentach". Przedstawiał on zarys projektu stworzenia, na podstawie oryginalnych katalogów producentów przemysłowych farb artystycznych z XIX i XX w., bazy danych składu oraz obrazów mikroskopowych i SEM pigmentów, co może być pomocne w identyfikacji farb i pigmentów w obrazach powstałych w tamtym okresie.

## Badania elewacji Paczkowskich kamienic

W listopadzie b.r. Prezydent RP Bronisław Komorowski nadał paczkowskiej starówce prestiżowy status pomnika historii. W województwie opolskim posiadają go jedynie dwa zabytki: Góra Św. Anny oraz nyska bazylika. W całym kraju jest około 50 takich obiektów.



Fot. 1 Rynek Paczkowa - pomnik historii

źródło: [www.paczkow.pl](http://www.paczkow.pl)

W tym samym czasie pracownicy Centrum Badawczo-Edukacyjnego Konserwacji Zabytków w Nysie pobrali próbki tynku z pięciu kamienic paczkowskiej starówki w celu realizacji programu odnowienia tych budynków w taki sposób, aby przywrócić im historyczny wygląd.

W trakcie prac na miejscu wykonano szereg odkrywek schodkowych ukazujących mnogość warstw pojawiających się wraz z kolejnymi remontami elewacji, a przede wszystkim zmian kolorystyki, na przestrzeni czasu.



Fot. 2 Stratygrafia jednej z odkrywek. Od warstwy zewnętrznej występuje: różowa farba, zacierka z zaprawy 2mm, ugrowa farba, ugrowszara farba (gruba warstwa), czerwień (cienka warstwa), biel, zaprawa wapienna (tynk)

Podczas wykonywania odkrywek pobrano także próbki warstw malarskich oraz zapraw do badań laboratoryjnych.

Przy pomocy mikroskopii skaningowej z analizatorem EDS przeprowadzono analizę mikrochemiczną warstw malarskich, co pozwoliło zidentyfikować farby użyte do malowania elewacji. Natomiast próbki zapraw poddano analizie chemicznej w celu określenia ich kompozycji - rodzaju i zawartości w nich spoiw oraz wypełniaczy.

Informacje w tym dziale zostały opracowane na podstawie portali internetowych:

[www.nid.pl](http://www.nid.pl), [www.skz.pl](http://www.skz.pl) [www.wuozopole.pl](http://www.wuozopole.pl)

### 50 lat działalności NID



W dniach 12-13 grudnia br., odbyła się konferencja naukowa poświęcona 50-leciu działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Wydarzenie uświetniło swoją

obecnością wielu ekspertów z Polski i zagranicy współpracujących z NID, którzy zaprezentowali dokonania Instytutu na rzecz ochrony dziedzictwa narodowego, w tym wykorzystanie najnowszych technologii.

W trakcie sesji o wykorzystaniu nowoczesnych technologii w działalności Instytutu, goście zostali poinformowani o uruchomieniu przez Narodowy Instytut Dziedzictwa specjalnej aplikacji na telefony z systemem operacyjnym Android, lub iOS. Oprócz dokładnego określenia umiejscowienia obiektu, a także odległości dzielącej użytkownika od niego, udostępnia ona również najważniejsze informacje na temat danego miejsca. Wszystkie materiały merytoryczne zostały przygotowane przez ekspertów NID, każde miejsce, czy też zdjęcie zostało szczegółowo opisane. Aplikację w wersji na Androida można pobrać bezpłatnie pod adresem: [www.tnij.org/aplikacja\\_nid](http://www.tnij.org/aplikacja_nid).

Zaprezentowano także wkład Narodowego Instytutu Dziedzictwa w takie przedsięwzięcia jak ogólnoeuropejski portal dostępu do informacji o dziedzictwie EUROPEANA czy budowa infrastruktury informacji przestrzennej w Polsce, w obszarze zabytków.

### Podyplomowe studium z zakresu badań i analizy architektury historycznej

Instytut Historii Architektury i Konserwacji Zabytków, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej we współpracy z Zarządem Głównym Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wychodząc naprzeciw potrzebom wysoko wyspecjalizowanej edukacji i praktyki wymaganej zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego, dotyczącego warunków prowadzenia badań architektonicznych, wiedząc, że liczba uprawnionych badaczy jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb w poszczególnych województwach, dysponując wystarczającą kadrą nauczycielską i odpowiednią liczbą praktyków, czyli uprawnionych badaczy, wykonujących na bieżąco takie badania, mając możliwość pomocy w spełnieniu wymagań związanych z przyznaniem ministerialnych uprawnień do wykonywania zawodu badacza architektury ogłasza nabór na dwuletnie studia podyplomowe.

Studium przeznaczone jest dla absolwentów wszystkich kierunków artystycznych, architektów, konserwatorów, plastyków, inżynierów i konstruktorów,

historyków sztuki, archeologów oraz dla osób, których zainteresowania wiążą się z tematyką studiów.

Szczegółowe informacje na stronie: <http://studia.badan.arch.pk.edu.pl>

### Ogólnopolski konkurs studencki

Fundacja Uniwersytetu w Białymstoku oraz Wydział Architektury Politechniki Białostockiej zapraszają do udziału w ogólnopolskim studenckim konkursie "Odmrażamy Chłodnię".

Celem konkursu jest znalezienie najciekawszych odpowiedzi na pytanie o przyszłość budynku białostockiej chłodni i jego otoczenia. Prace konkursowe mają za zadanie promowanie tego obiektu, zaprezentowanie go szerszemu gronu odbiorców i przekonanie ich o jego wysokiej wartości architektonicznej.

Konkurs ma również na celu otwarcie debaty na temat przyszłości budynku chłodni, jak i innych obiektów świadczących o kulturze architektonicznej lat 50-tych i 60-tych, popularyzację i propagowanie tej spuścizny jako dóbr kultury wartych zachowania, a także przedstawienie potencjalnym inwestorom interesujących propozycji rewitalizacji chłodni.

Konkurs dzieli się na dwie kategorie. **Kategoria A** dotyczy koncepcji rewitalizacji budynku chłodni i objętych opracowaniem terenów przyległych. Prace w tej kategorii mogą nadsyłać studenci architektury i urbanistyki. **Kategoria B** obejmuje wszelkie graficzne formy wypowiedzi dotyczące przyszłych losów chłodni i adresowana jest do studentów kierunków artystycznych, architektury wnętrz oraz architektury i urbanistyki.

W każdej z kategorii przyznawane są osobne nagrody, ufundowane przez firmę Procad.

Termin zadawania pytań: 1 stycznia 2013

Termin składania prac konkursowych: 1 marca 2013

Więcej informacji: <http://fundacja.uwb.edu.pl>

### Konkurs "Mój ulubiony zabytek, pomnik historii"

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków ogłasza konkurs dla dzieci i młodzieży: "Mój ulubiony zabytek, pomnik historii"

Celem konkursu jest uwrażliwienie dzieci i młodzieży na zabytki najbliższej okolicy, pogłębienie wiedzy na temat ochrony zabytków, propagowanie wśród dzieci i młodzieży różnych technik plastycznych oraz promocja szczególnie uzdolnionych autorów, a także, propagowanie wiedzy o Pomnikach Historii w województwie opolskim.

Uczestniczyć w nim mogą dzieci i młodzież w wieku od 5 do 20 lat. Uczestnictwo w konkursie może być zgłoszone w imieniu szkoły, placówki lub indywidualnie.

Prace należy przynosić lub nadsyłać w terminie do 28 lutego 2013 r. na adres Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Szczegóły: <http://www.wuozopole.pl>

## Słowniczek konserwatora

**Zaprawa** – grunt, warstwa wyrównująca, ułatwiająca utrzymanie się farb. 1. W malarstwie sztalugowym podłoże obrazu sporządzone z wypełniacza - kredy, gipsu, glinki, i spoiwa – klejowego, emulsyjnego, olejnego. 2. z murarska ciastowata, twardniejąca masa w której wypełniaczem, kruszywem jest piasek, mielona cegła, kamień i In., a lepiszczem wapno, cement, gips, rozrobione z wodą. W budownictwie stosowana do spajania cegieł oraz jako pokrycie ścian, sufitów, wykonywania gzymsów i profili metodą ciągnioną, sztukaterii i dekoracji rzeźbiarskich z narzutu lub odlewów.

**Polichromia** – wielobarwna dekoracja ścian budowli, rzeźb. W malarstwie ściennym stosowana jako dopełnienie architektury od starożytności. W rzeźbie powszechna niemal do renesansu jako niezbędne uzupełnienie bryły.

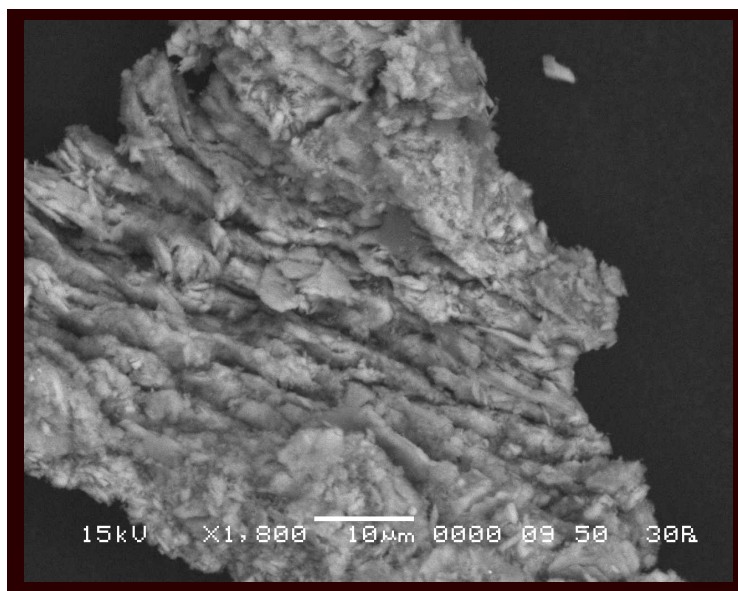
**Fresk** – al fresco (wł. na świeżo), najtrwalsza z malowanych technik ściennych, w której pigmentami zmieszany z wodą maluje się na świeżej zaprawie zwykle

wapiennej. Pigmenty muszą być odporne na alkalia. Dzięki reakcji chemicznej pigmenty na trwałe wiążą się z zaprawą a na jej powierzchni tworzy się krystaliczna powłoka węglanu wapnia, nadająca malowidłu świetlistość.

Technika wymaga dyscypliny i szybkości pracy oraz tzw. dniówkowego systemu pracy tj. pokryciu malowidłem takiego obszaru na jaki nałożona jest warstwa drobnziarnistej świeżej zaprawy – intonaco. Rysunek przenosi się za pomocą tzw. przepróchy lub odcisnięcia. Ewentualne poprawki wykonywano w technice suchej, kazeinowej lub temperą. Początki techniki sięgają starożytności, rozpowszechniony w renesansie, stracił na popularności w baroku na korzyść fresku suchego.

**Fresco secco** – (wł. świeżo, sucho) – technika ścienna, w której przeschniętą warstwę tynku zwilża się wodą wapienną, która służy też do rozprowadzania pigmentów. Malowidło po wyschnięciu jaśnieje i matowieje. Rozpowszechnione w baroku.

## Konserwatorskie zdjęcie miesiąca



Powyższe dwa zdjęcia są obrazami ze skaningowego mikroskopu elektronowego i stanowią porównanie dwóch próbek proszkowych pigmentu Zielen Paola Veronese'a z dwóch katalogów farb i pigmentów. Próbką na zdjęciu po lewej pochodzi z katalogu firmy Siegel & Co, z 1928 r., natomiast próbka po prawej z katalogu H. Schmincke & Co. Mussini-Olfarben XIX/XX w.

Zdjęcia te stanowią część projektu CBEKZ "Katalogi farb i pigmentów jako źródło danych o pigmentach", mającego na celu stworzenie bazy obrazów mikroskopowych pigmentów farb przemysłowych z XIX i XX w.

Plakat przedstawiający zarysy niniejszego projektu był prezentowany w Warszawie podczas tegorocznej konferencji "Analiza chemiczna w ochronie zabytków" (czytaj: str. 2).